

„Rodzice partnerami nauczycieli w procesie adaptacji szkolnej”

SOCRATES GRUNDTVIG 2

PARTNERSKIE PROJEKTY KSZTAŁCENIA DOROSŁYCH

Raport z badań na temat adaptacji szkolnej

Grecja

Oprac. Vassiliki Riga

(The Society for the Development and Creative Occupation of Children EADAP)

Tłum. Katarzyna Pac-Raszewska

Luty 2007

1.

NAUCZYCIELKI PRZEDSZKOLNE¹

zawód/funkcja: nauczycielki przedszkolne

płeć: 17 kobiet

wiek/liczba osób:

20-25:1

25-30:4

30-35:1

40-45:2

45-50:1

50-55:1

55-60:1

1. Jakie są Pani doświadczenia związane z procesem adaptacji szkolnej?

Połowa respondentek wymieniła metody nauczania, których używa dla właściwego przygotowania dzieci do rozpoczęcia nauki w szkole (ćwiczenia przygotowujące do pisania, czytania, zadania ćwiczące myślenie matematyczne i logiczne).

Mniej niż połowa badanych mówiła o przygotowaniu psychologicznym potrzebnym do bezbolesnego zaadaptowania dziecka w nowym otoczeniu. W szczególności mowa była o rozwoju osobowości, wsparciu psychologicznym, o badaniu indywidualnych potrzeb dziecka, o pomocy nauczyciela dostosowanej do

---

¹ W badaniu ogółem wzięło udział 226 osób. Badania miały formę wywiadów. Przeprowadzono je wśród rodziców, nauczycieli szkolnych i przedszkolnych oraz dzieci.

charakteru, zachowania i poziomu rozwojowego dziecka; omawiano także badania i eksperymenty, umiejętności społeczne, które pomagają dzieciom adaptować się w nowej grupie, wiedzę o szkole podstawowej, o zajęciach pobudzających myślenie i o socjalizacji poprzez gry i zabawy.

Ogólny obraz wyłaniający się z wypowiedzi przedszkolank ukazuje, że dawniej przejście do szkoły było mocno odczuwalne i istniało zapotrzebowanie na programy adaptacyjne. W ostatnich zaś czasach, ze względu na bardzo wczesne rozpoczynanie edukacji przedszkolnej, dzieci są już oswojone z myślą o szkole.

Dwie nauczycielki wspomniały o trudnościach rodziców w rozstaniem się z dziećmi i zrozumieniem, że proces adaptacyjny odbywa się stopniowo przy pomocy konkretnych środków.

Jedna z nauczycielek powiedziała, że jej koleżanki nie wiedzą zbyt wiele na temat procesu przejścia do szkoły i utrzymują, że jedynie te dzieci, które płaczą, borykają się z problemami adaptacyjnymi.

Na koniec, jedna z nauczycielek wspomniała o zazdrości starszych dzieci wobec młodszych, rozpoczynających dopiero przedszkole.

2. Co robi Pani obecnie w celu usprawnienia procesu adaptacyjnego?

Oprócz jednej z nauczycielek, która stwierdziła, że szkoła nie pozostawia jej pola do działania, a jedynie rolę doradczą, 16 dalszych respondentek wymieniło następujące działania:

- wydanie biuletynu informacyjnego dla rodziców, dotyczącego działania przedszkola i polityki adaptacyjnej,
- indywidualna rozmowa z rodzicami przed wysłaniem dziecka do szkoły,
- pierwsza wizyta dzieci w przedszkolu powinna odbywać się w towarzystwie rodziców,
- rodzice powinni spędzić z dziećmi kilka godzin i brać udział w ich zajęciach,

- starsze dzieci powinny być przygotowane na przyjęcie młodszych,
- pobyt dzieci w przedszkolu powinien być stopniowo przedłużany,
- dzieci powinny być promowane za inicjatywy i pomaganie sobie nawzajem,
- z "trudnymi" dziećmi powinno pracować się indywidualnie,
- dzieci powinny zostać oprowadzone po szkole,
- szkoła powinna być urządzona w przyjemny dla dzieci sposób,
- utrzymuję "połączenie" z domem (np.: przez podarunki, lalki, które dzieci zabierają do domu i mają przynieść z powrotem z rysunkiem, z jakimś elementem dodanym przez mamę, itp.),
- gry komunikacyjne, gry językowe, zajęcia matematyczne, ćwiczenia koordynacyjne; zasady zachowania i dyscypliny; ćwiczenia na spostrzegawczość, uwagę, koncentrację, percepcję wzrokową, pamięć; rozwój twórczego myślenia; czytanie bajek,
- zachęcam dzieci do wyrażania siebie przez swobodną grę aktorską, improwizację, współpracę i twórczość,
- częste rozmowy w klasie na tematy, z którymi dzieci zetkną się w szkole (np.: współpracujemy z pedagogami i realizujemy elementy programu szkolnego),

3. Co jeszcze mogłaby Pani zrobić w celu usprawnienia procesu adaptacyjnego?

Nauczycielki (oprócz 2 osób) podały następujące propozycje działań:

- podział dzieci na grupy, tak by nie wszystkie dzieci przechodziły do szkoły w jednym tygodniu na raz,
- spotkanie z rodzicami zatytułowane "W jaki sposób przygotować dziecko do pierwszego dnia",
- nieustająca komunikacja z rodzicami jako rzecz pierwszorzędna,

- w roku poprzedzającym rozpoczęcie nauki, wizyta dziecka z jednym z rodziców w przedszkolu podczas godzin otwarcia,
- od drugiego dnia rodzice płaczącego dziecka powinni oddalać się, najpierw na pięć minut, (tak, by dziecko nie było stale z nimi). Rodzice muszą być w tym konsekwentni,
- rodzic lub opiekun powinien wziąć tydzień wolnego z pracy,
- rodzice powinni być zdecydowani, że chcą, by ich dziecko poszło do szkoły,
- powinniśmy być blisko dziecka, aby pomagać rozwikłać trudności, które napotyka,
- powinniśmy pozostawiać dziecku wolny wybór tego, co chce robić, nie zmuszać go na siłę do bycia aktywnym,
- więcej ćwiczeń przygotowujących do pisania, liczenia; więcej gier edukacyjnych,
- powinniśmy wychowywać ludzi o twórczym podejściu do życia, odkrywczym, myślących krytycznie, sprawdzających to, czego się uczą, nie przyjmujących bezmyślnie wszystkiego, co jest im dostarczane; wiedza powinna pochodzić z działań dziecka, z tego, co przykuwa jego uwagę; powyższe cele osiągnąć można dzięki nauczaniu opartemu na komunikacji i doświadczeniu oraz interdyscyplinarnemu podejściu do tematu,
- od początku ważna jest współpraca rodziców, nauczycieli, dzieci i specjalistów,
- różnorodne wykłady i seminaria pomogłyby nam zdobyć szerszą wiedzę na ten temat,
- poszukałabym środków i materiałów takich, jak książki, obrazki, zdjęcia, organizacja przestrzeni, planowanie i wybór odpowiednich zajęć, które stymulowałyby rozwój osobowości, socjalizację i poszerzałyby wiedzę o świecie,

2.

NAUCZYCIELE W SZKOLE PODSTAWOWEJ

zawód/funkcja: nauczyciele w szkole podstawowej

płeć: 2 kobiety / 1 mężczyzna

wiek/liczba osób:

30-35: 1

40-45: 2

1. Jakie są Pani/Pana doświadczenia związane z procesem adaptacji szkolnej?

Nauczyciele zgodzili się, że dzieci, które uczęszczały do przedszkola adaptują się w szkole o wiele łatwiej (czytają sprawniej, umieją trzymać ołówek). Oczywiście w pierwszych dniach szkoły dzieci nie siedzą w ławkach, a niektórzy rodzice wciąż nie mogą rozstać się z dzieckiem.

2. Co robi Pani/Pan obecnie w celu usprawnienia procesu adaptacyjnego?

W pierwszym tygodniu podejmowane są różne wysiłki, a program jest bardziej swobodny. Nie rozpoczynają się jeszcze właściwe lekcje. Dzieci słuchają bajek, rysują, często wychodzą na przerwę, bawią się; plan zajęć jest skrócony; dzieci stopniowo odwiedzają poszczególne części szkoły, zapoznają się z nauczycielami, innymi uczniami, uczą się zasad obowiązujących w szkole. Następnie organizowane jest zebranie rodziców, ale nie jest to wymieniane w związku z adaptacją dzieci.

3. Co jeszcze mogłaby/mógłby Pani/Pan zrobić w celu usprawnienia procesu adaptacyjnego?

Nauczyciele nie mają dodatkowych propozycji, być może przydałoby się wsparcie finansowe, by poprawić jakość materiałów z którymi pracują.

3.

DYREKTORZY PRZEDSZKOLI

zawód/funkcja: **dyrektor przedszkola**

płeć: 10 kobiet

wiek/liczba osób:

25-30: 1

30-35: 3

35-40: 1

40-45: 1

45-50: 4

1. **Jakie są Pani doświadczenia związane z procesem adaptacji szkolnej?**

Większość (7) dyrektorek wspomniało o uroczystości/ imprezie na zakończenie nauki w przedszkolu. Jedna z respondentek powiedziała, iż obecnie dzieci przystosowują się do nowego otoczenia dużo szybciej i tylko niewielka ich liczba płacze. Badane wyraziły przekonanie, iż dzięki wcześniejszej socjalizacji edukacja przedszkolna pomaga dzieciom przystosować się do szkoły. Sześć respondentek powiedziało, że pod koniec roku szkolnego odwiedzają szkołę podstawową. W jednym przypadku nawiązana została korespondencja pomiędzy uczniami pierwszej klasy a przedszkolakami, ale wynikało to z inicjatywy nauczycielki z podstawówki.

Badane wymieniają także swoje zainteresowanie postępami podopiecznych, ale jest ono wyrażane jedynie podczas przypadkowych spotkań.

2. Co robi Pani obecnie w celu usprawnienia procesu adaptacyjnego?

Większość respondentek (7) nie wydaje się robić nic godnego specjalnej uwagi. Tylko jedna pani dyrektor organizuje spotkanie rodziców we wrześniu, informuje o programie i prosi o współpracę. Ponadto plan zajęć jest skrócony w pierwszym tygodniu, a pobyt dzieci w przedszkolu wydłużany stopniowo (od 2 poprzez 3 aż do 4 godzin dziennie). Dzieci zostają oprowadzone po szkole. Prócz tego program przedszkola obejmuje ćwiczenia przygotowujące do pisania, zapoznaje dzieci z cyframi; przewidziany jest także program ułatwiający adaptację.

3. Co jeszcze mogłaby Pani zrobić w celu usprawnienia procesu adaptacyjnego?

Respondentki wymieniły swoje wizyty w szkole podstawowej oraz swój codzienny, bezpośredni kontakt z rodzicami, mający na celu zdobycie ich zaufania. Jedna z badanych podkreślała swoje zachowanie (w stosunku do dzieci), które powinno być pełne cierpliwości i słodyczy: opowiadała, że schyla się podczas rozmowy z dzieckiem, przydziela dzieciom zadania i dba o ich poczucie bezpieczeństwa.

Dyrektorki uważają za ważne, by dzieci przechodziły w nowe miejsce w małych grupach, gdyż ułatwiłoby to adaptację. Niestety nie jest to możliwe, ponieważ matki dzieci przedszkolnych pracują.

Ponadto podczas zapisów do szkoły, odbywających się w czerwcu, dziecko powinno odwiedzić szkołę, by zapoznać się z otoczeniem.

Tylko jedna z dyrektorek wyraziła chęć wzięcia udziału w seminarium na temat adaptacji.

4.

DYREKTORZY SZKÓŁ PODSTAWOWYCH

zawód/funkcja: dyrektorzy szkół podstawowych

płeć: 2 kobiety / 4 mężczyzn

wiek/liczba osób:

45-50: 1

50-55: 3

55-60: 2

1. Jakie są Pani/Pana doświadczenia związane z procesem adaptacji szkolnej?

Wszyscy badani mówili o przykładach dzieci "trudnych". Prócz tego wymieniali problemy, z jakimi się borykają, m.in. brak nauczycieli, zastępstwa w pierwszych dniach nauki, niedostateczna infrastruktura i opóźnione dostawy podręczników.

2. Co robi Pani/Pan obecnie w celu usprawnienia procesu adaptacyjnego?

Dyrektorzy nie interesują się tym zagadnieniem.

3. Co jeszcze mogłaby/mógłby Pani/Pan zrobić w celu usprawnienia procesu adaptacyjnego?

Respondenci wyrażają przekonanie, że to nauczyciele są odpowiedzialni za proces adaptacyjny dzieci. Sami poczuwają się do odpowiedzialności za porozumiewanie się z rodzicami (które odbywa się podczas zapisów) oraz organizację życia szkoły.

W dwóch przypadkach respondenci powiedzieli, iż są informowani przez przedszkola o szczególnie "trudnych" przypadkach.

5.

CZŁONKOWIE RADY DS. EDUKACJI

zawód/funkcja: członkowie rady d/s edukacji

płeć: 5 kobiet / 1 mężczyzna

wiek/liczba osób:

40-45: 1

45-50: 1

50-55: 1

55-60: 3

1. Jakie są Pani/Pana doświadczenia związane z procesem adaptacji szkolnej?

Wszyscy respondenci mówią, że zawsze zdarzają się dzieci, które płaczą i doświadczają poważnego stresu podczas przejścia z przedszkola do szkoły (czasem trwa to nawet do 3 miesięcy), ale w końcu wszystkie przystosowują się do nowego otoczenia. Dobra adaptacja w przedszkolu uważana jest za podstawę do bezbolesnej adaptacji w szkole.

Zdarzają się oczywiście trudne przypadki (dzieci upośledzone lub znajdujące się w szczególnie trudnej sytuacji emocjonalnej, charakteryzujące się zachowaniami antyspołecznymi lub nie mówiące po grecku).

Badani odnieśli również wrażenie, iż wzrosła liczba rodziców wnoszących o przedłużenie edukacji przedszkolnej ich dziecka (powrót dziecka do przedszkola) motywowane tym, że uważają szkołę podstawową za zbyt wymagającą.

Ponadto respondenci zaobserwowali różne sposoby przyjmowania dziecka przez nauczycieli przedszkolnych (niektórzy odsyłali rodziców już pierwszego dnia inni robili to bardziej stopniowo).

Jedna z respondentek wspominała swoje najlepsze doświadczenie związane z adaptacją, a było to przedstawienie teatralne, przygotowane przez nauczycielki przedszkolną i szkolną (mimo sprzeciwu ich kolegów i koleżanek z pracy).

Na zakończenie, przewodniczący rady do spraw edukacji (odpowiedzialny za komunikację pomiędzy nauczycielami z przedszkola i szkoły) stwierdził, że dzieci przychodzą do szkoły z uprzedzeniami, gdyż są przez rodziców straszone szkołą: “zachowuj się, w końcu idziesz do szkoły!”, “nauczysz się wreszcie zachowywać porządek, jak pójdziesz do szkoły.”

2. Co robi Pani/Pan obecnie w celu usprawnienia procesu adaptacyjnego?

Największa liczba badanych (4) wymieniła działania ukierunkowane na rodziców i nauczycieli przedszkolnych (wspólne imprezy z nauczycielami, informacje dla rodziców podczas zapisów, wizyty w szkołach podstawowych, organizacja przestrzeni, pokazy video i pokazy fotografii, zabawy organizowane przez rodziców).

Niektórzy z badanych rozmawiają z rodzicami podczas zebrań, wysyłają im także listy na powitanie w szkole. Listy te publikują także w lokalnej prasie. Urządzają spotkanie bożonarodzeniowe z rodzicami. Inni zapraszają nauczycieli szkolnych i przedszkolnych na kursy dokształcające, współpracują z radą pedagogiczną.

Przewodniczący nie podejmuje żadnych bezpośrednich działań, ponieważ nie jest do tego upoważniony przez ministerstwo edukacji, które tym obowiązkiem obarcza nauczycieli przedszkolnych.

3. Co jeszcze mogłaby/mógłby Pani/Pan zrobić w celu usprawnienia procesu adaptacyjnego?

Wymieniono następujące działania:

- spotkania z rodzicami
- organizacja spotkania ze specjalistami
- przedłużenie dziennego pobytu dziecka w przedszkolu, kiedy zbliża się czas

przeniesienia do szkoły

- udział przyszłych uczniów wraz z rodzicami w letnim pikniku
- organizacja imprezy powitalnej dla nowych uczniów
- systematyczna współpraca pomiędzy rodzicami, przedszkolem i szkołą

Tylko jedna z respondentek powiedziała, że nie jest pewna, jakie działania leżą w jej kompetencjach. Wydawała się niepełna i nieprzygotowana do rozmowy na ten temat. Kilkakrotnie narzekała na przeładowanie pracą, niewystarczającą wiedzę i niewłaściwą strukturę systemu edukacji, która rozdziela przedszkola od szkół. Jej pomysł, by używać port folio jako podstawy współpracy przedszkola z nauczycielem wydaje się niezmiernie interesujący.

6.

RODZICE DZIECI PRZEDSZKOLNYCH

Funkcja: rodzice dzieci przedszkolnych

płeć: 53 kobiety/ 4 mężczyzn

wiek/ liczba osób:

25-30: 15

30-35: 17

35-40: 13

40-45: 5

płeć dzieci: 28 dziewczynek/ 29 chłopców

1. Jakie są Pani/Pana doświadczenia związane z procesem adaptacji szkolnej?

Rodzice byli zadowoleni, że ich dziecko dorosło i poszło do przedszkola. Znakomita większość nie napotkała żadnych trudności. Tylko pięcioro dzieci miało trochę kłopotu z adaptacją (płakały) przez 2-3 dni. Rodzice uznali płacz dziecka w takiej sytuacji za naturalne zjawisko i powiedzieli, że po pewnym czasie dzieci przyzwyczyły się do nowego otoczenia.

Rodzice zaobserwowali rosnącą od momentu rozpoczęcia nauki socjalizację swojego potomstwa. Dzieci stały się bardziej skłonne do współpracy, uczyły się dzielić z innymi, słuchać co inni mają do powiedzenia, nawiązywać nowe kontakty; zdobywały niezależność i przyjaciół. Dwoje dzieci chciało iść do przedszkola po to, by nauczyć się czytać i pisać.

Mimo sprawnej adaptacji dziecka w przedszkolu, znaczna większość rodziców (zwłaszcza chłopców) wyrażała obawy dotyczące przyszłej adaptacji w szkole. W szczególności rodzice niepokoją się o to, czy dziecko sprosta nowym obowiązkom,

czy nauczy się czytać i pisać. Martwią się, że ich sposoby pomagania dzieciom mogą być niewłaściwe, stać w sprzeczności z metodami stosowanymi przez szkołę. Czy przygotowanie otrzymane przez dzieci w przedszkolu wystarczy, czy dzieci nawiążą nowe znajomości, czy będą w stanie ograniczyć czas zabaw i przeznaczyć go na czytanie? Czy nauczyciele w szkole będą poświęcać dziecku tyle uwagi co w przedszkolu, czy w związku ze zmianami wprowadzonymi przez ministerstwo, nowymi książkami, materiałami itp. dzieci nie będą miały więcej trudności?

2. Co robi Pani/Pan obecnie w celu usprawnienia procesu adaptacyjnego?

Rodzice dzieci nie uczęszczających jeszcze do przedszkola twierdzą, że ten problem jeszcze ich nie zajmuje. Rodzice dzieci przedszkolnych martwią się (z dwoma wyjątkami), czy ich dzieci odnajdą się w szkole, mimo iż nie żywili podobnych obaw, kiedy dziecko szło do przedszkola. Działania rodziców można uporządkować w trzy kategorie:

- Niemal wszyscy rodzice rozmawiają z dzieckiem o tym, że wkrótce pójdzie do szkoły. Mówią, że teraz, jako starsze, dzieci będą uczyć się ciekawszych rzeczy – takich jak czytanie i pisanie; że poznają nowych kolegów i koleżanki. Niektórzy rodzice (zwłaszcza chłopców) uprzedzali dziecko, że w szkole podstawowej będzie musiał poświęcać więcej czasu na czytanie a mniej na zabawę; że w klasie nie można się bawić, że trzeba siedzieć w ławce; że bawić można się podczas przerwy. Czwooro rodziców zdążyło już odwiedzić z dziećmi przyszłą szkołę.

- Rodzice przygotowują dzieci na polu poznawczym. Pokazują dzieciom litery, cyfry, zachęcają do przepisywania wyrazów. Inni rodzice kupują książeczki edukacyjne, aby dzieci mogły ćwiczyć, inni używają gier edukacyjnych (puzzli, gier komputerowych). Jeden z respondentów powiedział, że podczas wspólnych spacerów próbuje zachęcić dziecko do rozpoznawania liter na mijanych plakatach i billboardach.

Tylko jedna matka oświadczyła, że chce by jej syn dobrze się bawił w przedszkolu a przez to i tak nauczy się więcej. *“Zadaniem przedszkola – powiedziała podczas wywiadu – jest zapewnienie dzieciom takiej zabawy, by się przez nią uczyły. Wolę, żeby syn bawił się, odgrywał dramę, kleił z gliny niż żeby uczył się przepisywać czy kopiować. Ma jeszcze przed sobą wiele lat takiej pracy.”*

- Większość rodziców oczekuje od nauczycieli przedszkolnych przygotowania dzieci do szkoły. Przez przygotowanie rozumieją naukę dyscypliny oraz wykonywanie ćwiczeń ukierunkowanych na późniejszą edukację szkolną. Tylko dwoje rodziców wyraziło silną potrzebę porady ze strony nauczyciela oraz współpracy z nim.

3. Co jeszcze mogłaby/mógłby Pani/Pan zrobić w celu usprawnienia procesu adaptacyjnego?

Większość rodziców odpowiedziała, że nie myślała na ten temat lub nie wie, co mogłaby zrobić ponieważ przygotowanie odpowiednich zadań dla dzieci leży w obowiązkach ministerstwa edukacji i osób realizujących program nauczania. Troje rodziców nie odpowiedziało wcale na to pytanie, troje następnym z kolei powiedziało, że nie może nic więcej zrobić (głównie z powodu braku czasu)

Kilkoro rodziców nie wahało się jednak wysunąć takie propozycje, jak:

- wizyta w szkole podstawowej w towarzystwie nauczyciela przedszkolnego
- zapoznanie się z nauczycielem klasy pierwszej dzień przed uroczystością początku roku
- współpraca z nauczycielami
- otrzymywanie bieżących informacji na temat postępów dziecka
- wybór szkoły, w której dziecko będzie uczyło się z kolegami i koleżankami z przedszkola

Niektórzy rodzice szczególnie skupili się na współpracy z wychowawcą pierwszej klasy. Co charakterystyczne, mówili: "jesteśmy otwarci na propozycje i informacje o metodach, by uzyskać lepsze wyniki dzieci."

W niektórych przypadkach rodzice wykazywali pewien niepokój (dziecko nieśmiałe, lub nadmiernie żywiołowe, z trudnościami w koncentracji lub w artykulacji). Obawiano się nawet o to, że podczas przerwy istnieje możliwość uderzenia młodszego dziecka przez starsze. Jednak wszystkie te obawy dotyczyły wpływu na rezultaty w nauce nie zaś przystosowania do nowego środowiska. Rodzice są

bowiem najbardziej przejęci tym, czy dziecko poradzi sobie z nauką. Tylko jedna z matek powiedziała, że robi wszystko, żeby jej dziecko czuło się szczęśliwe i bezpieczne.

7.

RODZICE PIERWSZOKLASISTÓW

zawód/funkcja: rodzice dzieci w klasach pierwszych szkoły podstawowej

płeć: 32 kobiety / 3 mężczyzn

wiek/liczba osób:

25-30: 5

30-35: 14

35-40: 11

40-45: 5

płeć dzieci: 19 dziewczynek/ 16 chłopców

1. Jakie są Pani/Pana doświadczenia związane z procesem adaptacji szkolnej?

Przeważająca większość rodziców wydawała się nie mieć trudności z nauczycielami. Wyjątek stanowiła jedna z matek wyraźnie zaniepokojona działaniami podejmowanymi przez nauczyciela dziecka.

Wszyscy rodzice powiedzieli, że martwili się o przebieg adaptacji dziecka w nowym otoczeniu (jedno dziecko cały czas płakało).

Rodzice podkreślali również swoje starania, by zachęcać dziecko do szkoły i owocnie kooperować z nauczycielami.

Część rodziców powiedziała, że odczuli ulgę, kiedy okazało się, że ich dziecko dobrze odnajduje się w szkole i radzi sobie z nowymi zadaniami. Jedna z matek (matka bliźniąt) dodała nawet, że pierwszy tydzień nauki dzieci w szkole stanowił najlepsze chwile jej życia ponieważ wzięła wolne z pracy i towarzyszyła dzieciom. Dyskutowała z dziećmi o nowych doświadczeniach i analizowała je z nimi.

Najwięcej uwagi rodzice poświęcili nowym podręcznikom, choć nauczyciel poradził sobie z tą kwestią znakomicie. Niektórzy (6) twierdzili, że ilość pracy domowej stanowiła problem ze względu na ilość kserokopii. Brak wolnego czasu wymieniono tylko dwukrotnie.

Spora grupa rodziców (14) sugerowała, że szkoła powinna zadbać o specjalne powitanie pierwszaków podczas uroczystości rozpoczęcia roku szkolnego tak, aby dzieci nie tłoczyły się pośród starszych lub nie stały zagubione, nie wiedząc dokąd mają się zwrócić.

Na koniec wspomniano, że kilkoro dzieci odwiedziło szkołę wcześniej w towarzystwie nauczyciela przedszkolnego podczas zapisów lub przy innej okazji.

2. Co robi Pani/Pan obecnie w celu usprawnienia procesu adaptacyjnego?

Rodzice opowiedzieli o słownych zachętach jakie kierowali do swoich dzieci, o tym, jak mówili dzieciom o ich nowych obowiązkach, o zachowaniu, jakiego będzie się od nich oczekiwać, o wadze edukacji w życiu, o tym, że sami uwielbiali chodzić do szkoły. Poza tym dzieci uczestniczyły w zakupach tornistrów, książek oraz innych niezbędnych w szkole rzeczy. Jedna z matek czytała córce bajkę o dziecku w szkole, jeden z ojców pomagał swojemu dziecku codziennie przez godzinę aż do Świąt Bożego Narodzenia (wykonywali razem ćwiczenia i trenowali trzymanie długopisu).

Główną troskę rodziców stanowiło zapewnienie dobrej, pełnej bezpieczeństwa atmosfery w domu. Jedna z respondentek wspomniała o ogromnym wkładzie pracy wychowawczyni dziecka, jaki tamta włożyła w to, by “dzieci poczuły, że zaczyna się w ich życiu coś dobrego”.

Dwoje rodziców nie podejmowało żadnych specjalnych działań ponieważ przedszkole znajdowało się w tym samym zespole co szkoła a dzieci miały kontynuować naukę w towarzystwie kolegów i koleżanek z przedszkola.

3. Co jeszcze mogłaby/mógłby Pani/Pan zrobić w celu usprawnienia procesu adaptacyjnego?

Większość rodziców twierdziła, że nie można było zrobić wiele więcej – poza tym w końcu wszystkie dzieci przyzwyczyły się do nowego miejsca (nawet jeśli kilkorgu zajęło to parę dni). Następnie znów skierowano uwagę na brak czasu rodziców, spowodowany trybem życia. Jeden z ojców powiedział z żalem, że “chciałby być bardziej wypoczęty, kiedy obcuje z dziećmi, spędzać z nimi więcej czasu i zabierać je na dodatkowe zajęcia po szkole.”

Podsumowując: pomimo obaw związanych z przejściem dzieci do szkoły, rodzice nie robią nic poza werbalną zachętą i uczeniem dzieci pewnych umiejętności szkolnych (np: uczą dzieci liczyć, przepisywać słowa). Wierzą, że problemem adaptacji od strony praktycznej powinny zająć się szkoły (zerówka i szkoła podstawowa w szczególności).

8.

DZIECI W WIEKU PRZEDSZKOLNYM

Funkcja: dzieci w wieku przedszkolnym

płeć: 10 dziewczynek/ 12 chłopców

1. Jak się czułeś/łaś kiedy poinformowano cię, że idziesz do szkoły?

Przeważająca większość dzieci miała dobre odczucia związane ze szkołą (20).

Podawane były następujące powody:

-nowy tornister

-nauka czytania i pisanie

- towarzystwo braci, sióstr i przyjaciół

-poczucie "dorosłości"

Tylko dwoje dzieci powiedziało, że nie są szczęśliwe, bo będą musiały robić w szkole trudne rzeczy, nie będą rozumiały o co chodzi nauczycielowi i nie wiedzą czy sobie poradzą.

4. Czy pamiętasz swój pierwszy dzień w przedszkolu? Jak się wtedy czułeś/łaś?

Większość dzieci (12) czuła się dobrze pierwszego dnia w przedszkolu, była zadowolona, głównie z powodu towarzystwa innych dzieci, zabawy, rysowania i poczucia, że są już dostatecznie dorosłe, by iść do przedszkola. Dwójka dzieci nie pamiętała, co się wówczas działo a pozostała szóstka była pierwszego dnia w przedszkolu smutna, ponieważ nie było z nimi mamy i nikogo nie znali.

5. Co można zrobić, byście czuli się lepiej w szkole? Co można zrobić, by inne dzieci czuły się lepiej rozpoczynając naukę?

Czworo dzieci nie wiedziało co zaproponować. Pozostali podali następujące pomysły:

- powinniśmy odwiedzić szkołę podstawową, żeby ją zobaczyć i się jej nie bać,
- będę się dobrze czuć w szkole, bo chcę się uczyć,
- kiedy inne dziecko mi mówi, że się boi, odpowiadam, że jeśli będzie w to wierzyć, to sobie nie poradzi,
- dzieci powinny być rozsądne i nie bać się nauczyciela,
- mamy powinny kupić dzieciom nowe duże tornistry,
- powinniśmy powiedzieć młodszym, że będą się uczyć czytać i pisać, że dorosną, że założą własne rodziny i będą mieć swoje dzieci,
- powinniśmy zaprzyjaźnić się z młodszymi dziećmi i śpiewać z nimi piosenki,
- nie kłócę się z dziećmi,
- chcę bawić się z moimi kolegami i mam nadzieję, że w szkole też będę miał tak dobrych kolegów jak teraz

Tylko jedno dziecko wysunęło propozycję innej natury: "Powinniśmy powiedzieć nauczycielowi, żeby na nich nakrzyczał. Nowe dzieci powinny zachowywać się rozsądnie."

9.

DZIECI W WIEKU SZKOLNYM

funkcja: dzieci w wieku szkolnym

płeć: 31 dziewczynek/ 36 chłopców

wiek/ liczba dzieci

6-7: 50

9-10: 17

- 1. Czy pamiętasz jak to było kiedy poszedłeś/ poszłaś do szkoły? Czy pamiętasz jak to było kiedy twój brat, siostra lub kolega poszli do szkoły?**

Dzieci wspominają uroczystość rozpoczęcia roku szkolnego, kiedy spotykały swoich kolegów i koleżanki z przedszkola i nauczyciela oraz oglądały szkołę. Troje dzieci płakało pierwszego dnia. Siedemnaścioro dzieci czuło się wtedy zdenerwowane, zaniepokojone, smutne, osamotnione, zawstydzone lub bardzo przejęte, że nie zrobią dobrego wrażenia na nowym wychowawcy lub nowych kolegach i koleżankach. Największe obawy wiązały się z osobą nauczyciela – czy będzie miły, czy nie (na szczęście dla większości - z jednym wyjątkiem – nauczyciele okazali się sympatyczni, a kilku opowiadało nawet na powitanie dowcipy). Dzieci bały się również, że nie poradzą sobie z nauką.

Nowa szkoła podobała się oczywiście dzieciom, była większa, miały się w niej uczyć czytać i pisać i poznać inne dzieci.

- 2. Czy pamiętasz swój pierwszy dzień w przedszkolu? Co wtedy robiłeś/łaś? Jak się wtedy czuleś/łaś?**

Bardzo wiele dzieci pierwszego dnia w przedszkolu płakało i czuło się zdenerwowane. Nie chciały iść do przedszkola ponieważ obawiały się, że:

- nauczycielka będzie niemiła

- mama nie będzie z nimi i będą czuć się osamotnione
- nie mają przyjaciół i będą czuć się samotne

Po krótkim czasie dzieci przyzwyczyły się do przedszkola i oswoiły z nim, głównie dzięki zawarciu nowych znajomości, grom, zabawom, śpiewaniu piosenek itp. Jedno z dzieci powiedziało: *“poznałam kolegów i koleżanki, ale najfajniejsze jest to, że jestem teraz w szkole razem z moimi przyjaciółmi z przedszkola. Mam też wrogów z przedszkola. Zdarzały się lepsze i gorsze chwile, ale przyzwyczyłam się do tego”*.

3. Co pomogłoby ci poczuć się lepiej w pierwszych dniach szkoły? Co pomogłoby ci przyzwyczyać się do nowej sytuacji?

Odpowiedzi dzieci da się podsumować w jednej wypowiedzi dziecka: *“po pierwsze gdyby rodzice opowiedzieli mi trochę o szkole, a poza tym to miła pani i dużo kolegów”*. Charakterystyczne jest, że wszystkie dzieci podkreślały, że bardzo ważny jest “dobry nauczyciel”. Czterem dzieci mówiło ponadto o swoim rodzeństwie a jedno - o swoim dziadku.

Pewna grupa dzieci nie zrozumiała pytania.

4. Co można zrobić, aby dzieci czuły się lepiej rozpoczynając naukę?

Znowu: pytanie nie zostało dobrze zrozumiane i dlatego otrzymaliśmy takie odpowiedzi jak to, że pierwszaki powinny mieć osobną przerwę, by uniknąć zaczepek ze strony starszych dzieci lub że powinno być więcej czasu na zabawę. Jedno dziecko powiedziało także, że lada sklepiku szkolnego powinna być niżej (w tej konkretnej szkole lada sklepiku znajduje się rzeczywiście wysoko).

Interesującym jest także, że pierwszaki w zasadzie nie chcą wyróżniać się od pozostałych uczniów. Chcą być traktowani jak uczniowie, a nie jak młodszy uczniowie.

Te dzieci, które zrozumiały pytanie (21) podkreślały ponownie rolę dobrego nauczyciela. Poczyły też następujące sugestie:

- nauczyciele powinni być młodsi i lepsi,
- dzieci chcą wcześniej zobaczyć szkołę,
- nauczyciel powinien pomagać i uspokajać,
- dzieci powinny się poznać,
- ktoś powinien opowiedzieć nam o klasie, jak wygląda, jakie będą nasze ławki, powinniśmy zapoznać się z tym miejscem,
- chcę się bawić z wieloma uczniami,
- pierwszego dnia powinni być z nami rodzice,
- powinniśmy mieć codziennie zajęcia ruchowe,